

Nyttig introduktion till mänsklighetens främsta ekonomiska fråga

RECENSION Klas Eklund har skrivit en lärobok om nationalekonomins viktigaste fenomen – ekonomisk tillväxt. För att inleda med en anekdot, så var tillväxt inte något som dominerade undervisningen under mina egna ekonomistudier i Umeå och Uppsala. Även om det finns mycket annat att lära ut så tycker jag nog att tillväxt förtjänar ett betydligt större utrymme i undervisningen än så. På lång sikt beror vårt välstånd nästan helt och hållet på om ekonomin växer eller inte.

I Sverige har tillväxten inneburit en marsch ur fattigdomen. Våra äldsta släktingar kan berätta om ett liv som var väldigt mycket hårdare, magrare och osäkrare än i dag. Genom tillväxt har Sverige gått från att vara ett fattigt jordbrukssamhälle med återkommande svält till dagens moderna tjänsteekonomi, där människors ”livspussel” ses som ett problem värt att diskutera. För miljarder människor i fattigare länder handlar tillväxt fortfarande om mat för dagen, elektricitet, sjukvård och mycket annat som dagens svenskar knappt kan föreställa sig att vara utan. De senaste decenniernas snabba ekonomiska tillväxt i bl a Kina och Indien har halverat antalet människor som lever i absolut fattigdom, samtidigt som jordens befolkning har fördubblats. Att arbetare och lägre medelklass i Sverige och andra utvecklade länder samtidigt har fått se sina inkomster stagnera är beklagligt, men bör betraktas i detta globala perspektiv.

Med denna utveckling för ögonen är en ny lärobok om tillväxt oerhört välkommen. Att studera ekonomi men

utelämnat tillväxt är som att studera 1900-talshistoria men hoppa över andra världskriget. En grundläggande förståelse av ekonomisk tillväxt är dessutom av ett visst privatekonomiskt intresse. Den som förstår tillväxtens ekonomiska kraft borde själv blir mer intresserad av att spara och investera i växande företag och marknader.

Tillväxt består av fyra delar. Den första ger en introduktion som beskriver tillväxtens ekonomiska historia. Först skildras hur vetenskap, stat, religion, geografi, och framför allt kapitalismen med pengar, lån och ränta, satte igång den snabba tekniska och ekonomiska utveckling som lade grunden till dagens tillväxtekonomier. Sedan beskrivs Sveriges tillväxtresa och hur den genom skiftesreformerna, folkskolan och näringsfriheten kom igång på 1870-talet.

Ekonomisk teori och metod behandlas i den andra delen. Här finns kapitel om BNP-måttet i dess olika varianter, om konjunktursvängningar och om långsiktig tillväxt. Det ryms också ett kapitel om tillväxtens fördelar och ett om dess baksidor. Den politiska debatten skulle onekligen må bättre om alla väljare läste och tog till sig denna materia. Då skulle vi slippa allt politiskt dribblande där sättet att mäta BNP (nominellt, realt, per capita, etc) väljs ut efter hur väl måtten har utvecklats sedan regeringen tillträdde i stället för efter måttens ekonomiska relevans. I bästa fall kan boken även motverka flera av de missuppfattningar som frodas bland tillväxtens kritiker. Att jakten på tillväxt får oss att arbeta för mycket och uttömma naturens resurser är två av de argument som Eklund förtjänstfullt slår hål på. Samtidigt tas kritiken mot tillväxt på allvar; viktigast är att BNP inte mäter välfärd och att tillväxt inte bör vara ett mål i sig.

Bokens tredje del går djupare in på den svenska tillväxtens historia, med

Klas Eklund: *Tillväxt*,
Studentlitteratur,
2015, 217 sidor, ISBN
978-91-44-10854-4.

stark betoning på tiden från det krisdrabbade 1970-talet och framåt. Här kommer Eklund allra bäst till sin rätt. Som tidigare planeringschef i finansdepartementet, energisk ordförande i 1990-talets produktivitetsdelegation (SOU 1991:82) m m är han väl förtrogen med den svenska ekonomins utveckling. I centrum står 1990-talskrisen, finanskrisen 2008–09 och den svaga produktivitetstillväxten därefter. Sverige är inte det enda land som nu tycks vara inne i en ekonomisk stagnation, men vår tillväxt bromsas extra hårt av en stor offentlig sektor och en delvis hårt reglerad privat tjänstesektor.

Bokens fjärde del är framåtblickande. Eklund identifierar ett antal konkreta utmaningar för den framtida svenska tillväxten och ägnar ett kapitel åt begreppet hållbarhet. Som avslutning uppmärksammas behovet av nya tillväxtmått. Produktionen i allt större delar av ekonomin har blivit svårare att mäta. Det gäller den offentliga sektorn, finanssektorn, tjänstesektorn, liksom alla varor och tjänster med högt kunskapsinnehåll. BNP var ett mycket pålitligare mått när ekonomin dominerades av jordbruk och industri. Medan mjölk och stål är relativt enkla att volymbestämma, är det långt ifrån självklart hur förstärkt datorkraft och nya strömningstjänster ska räknas in i de reala tillväxtsiffrorna.

På det stora hela får läsaren en välbehövlig överblick av ekonomisk tillväxt: hur den uppkommer, hur den mäts, hur

den kan påverkas och vad den leder till. Som introduktion är framställningen utmärkt. Eklund förtjänar en bred läsekrets. Nyblivna ekonomistudenter är den självklara målgruppen. Att *Tillväxt* även kommer att läsas av kommunpolitiker, förstagångsväljare och *Aftonbladets* journalister är en nåd att stilla bedja om.

Om något saknas så är det fördjupningar. Mer hade kunnat sägas om immateriella investeringar, finansmarknaderna, politisk osäkerhet och BNP-beräkningarnas detaljer. Hur stor är t ex den egentliga felmarginalen när SCB mäter tillväxten från ett kvartal till nästa och redovisar med en decimals precision? Det är kanske bara följdriktigt att sådant hålls kort, men det innebär också att den riktigt intresserade läsaren hålls tillbaka. Av samma anledning är jag lite kluven till att boken innehåller relativt få akademiska referenser. De avslutande litteraturtips som presenteras är utmärkta, men ganska få med tanke på att den internationella tillväxtlitteraturen närmast är oändlig.

Dessa randanmärkningar hindrar mig dock inte från att helhjärtat rekommendera *Tillväxt*. Som introduktion för en svensk publik finns det ingenting bättre på marknaden. Och eftersom ämnet är så utomordentligt betydelsefullt kan rådet bara bli ett – köp och läs!

Henrik Jordahl

Docent i nationalekonomi, Institutet för Näringslivsforskning